

פרשת עקב – ולמדתם את בניכם

לפני כמה שנים פורסם סקר רחב היקף שנעשה בישראל, שביקש לבחון את מידת הידע של אזרחי ישראל אודות החגים ולוח השנה היהודי. הנתונים היו חדים ומובהקים – המועד הכי פחות מוכר, שהעם בישראל יודע עליו הכי מעט הוא תשעה באב. ההסבר כנראה פשוט למדי – מכל החגים והמועדים שלנו, תשעה באב הוא היחיד שחל תמיד בחופש הגדול.

את רוב הידע על החגים והמועדים רוכשים כנראה רבים מאיתנו דרך תכנית הלימודים בגני הילדים ובבתי הספר. כמו ילדים שאיתרע מזלם ויש להם יום הולדת בחופש הגדול, גם מועדים שנופלים בימים שבהם אין לימודים בבתי הספר עלולים להיות קצת מקופחים. העובדה הזו מעוררת תובנות ומחשבות על היחס שבין חינוך לזהות. ניתן היה לחשוב כי החינוך מעוצב על ידי הזהות, אך מסתבר כי במידה רבה החינוך מעצב את הזהות.

במילים אחרות – אנחנו לא רק מחנכים את ילדינו בהתאם לזהות שלנו, אלא גם מעצבים את הזהות שלנו בהתאם לאופן שבו אנחנו מחנכים את ילדינו. השאלה "כיצד אנחנו רוצה לחנך את הילדים שלי" מהווה עבור ההורים שאלה מכוננת בדבר הזהות העצמית של ההורים. כמה תהליכים חברתיים משמעותיים בחברה הישראלית, עוצבו והתחוללו דרך חינוך הילדים. כך למשל – האיסור לקטוף פרחי בר או החובה לחגור חגורת בטיחות, הוטמעו בעולם המבוגרים דרך מערכת החינוך של הילדים. החינוך עיצב את הזהות, ולא להיפך.

טיב מערכת היחסים שבין הזהות וההשקפה ובין ההעברה והחינוך לילדים, משתקף במתח שבין הפרשה הראשונה של קריאת שמע (דברים ו), ובין הפרשה השנייה (דברים יא). לשתי הפרשות מצוות משותפות, פסוקים זהים, ובשני הפרקים חוזרת התורה על ביטויים דומים.

בלעדי לחברי "תורה לבני אדם" - קהילת השיעורים של הרב אילעאי עופרן
ניתן להעביר את הקובץ למשפחה וחברים

להצטרפות לקהילה: www.torah-for-human.com

דברים פרק ו

(ו) והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבבך: (ז) ושננתם לבניך ודברתם בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך: (ח) וקשרתם לאות על ידך והיו לטטפת בין עיניך: (ט) וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך:

דברים פרק יא

(יח) ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטטפת בין עיניכם: (יט) ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך: (כ) וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך:

אך דווקא מתוך הדמיון, בולט הניגוד שבין שתי הפרשיות. בפרק יא הדרך לשים את דברי התורה "על לבבכם", היא על ידי עשייה וביצוע של האדם – "וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטטפת בין עיניכם", ורק לאחר מכן מגיע הציווי להנחיל את העניין לדור הבא – "ולמדתם אתם את בניכם". אך בפרק ו הסדר הפוך – הדרך להניח את דברי התורה "על לבבך", היא על ידי "ושננתם לבניך". רק מאוחר יותר מופיע הציווי לקשור על היד ובין העיניים, ולכתוב על מזוזות הבית.

חיבור שתי הפרשיות מלמד סוד יסודי ועמוק על מלאכת החינוך – החץ החינוכי הוא דו כיווני. לא רק הורים מחנכים את ילדיהם, אלא הם גם מתחנכים בעצמם ממלאכת החינוך של ילדיהם. פעולת החינוך היא פעולה חוזרת – היא פועלת מההורה אל הילד, ומהילד אל ההורה. התנועה המשותפת הזו היא סוד המסורת והוויה היהודית. אנחנו לא רק מנחילים לילדינו אלא גם נוחלים כך בעצמנו. את מה שמונח על ליבנו, נרצה להנחיל לילדינו. ומה שאנחנו מנחילים לילדינו, נחקק על ידי כך על לוח לבנו.

בלעדי לחברי "תורה לבני אדם" - קהילת השיעורים של הרב אילעאי עופרן
ניתן להעביר את הקובץ למשפחה וחברים

להצטרפות לקהילה: www.torah-for-human.com